

Asia: VN/18285/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry kiittää mahdollisuudesta lausua esityksestä eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuslain muuttamisesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön valmisteleman lakiesityksen tavoitteena on selkeyttää päiväkodin henkilöstön mitoituksista poikkeamisen alaa ja turvata päiväkodin henkilöstön mitoituksen toteutuminen lainsäädännön mukaisesti.

Lisäksi tavoitellaan varhaiskasvatuksen ennakollisen valvonnan lisäämistä, varhaiskasvatuksen laadun parantamista sekä lainmukaisen toteutuksen turvaamista. Uusi laki vahvistaisi varhaiskasvatuksen henkilöstön keinoja puuttua lapsen varhaiskasvatukseen kohdistuviin epäkohtiin tai niiden uhkiin, jotta ne tulisivat tietoon nopeasti ja niihin voitaisiin ajoissa puuttua.

JHL näkee esityksessä monia hyviä, toivottuja muutoksia, ja että muutoksen myötä voidaan odottaa positiivisia vaikutuksia varhaiskasvatushenkilöstön työhön, työssä jaksamiseen ja sitä kautta varhaiskasvatuksen laatuun ja lasten hyvinvointiin. JHL ehdottaa, että lisäksi korjataan varhaiskasvatussyksikön henkiöstörakenteen suhdeluku ennalleen. JHL katsoo, ettei edellisessä lakimuutoksessa tehdyllä linjauksella voida tavoittaa onnistunutta lopputulosta, ja se voidaan nyt lakia avatessa ennakoidusti korjata.

Palautetaan henkilöstörakenteen suhdeluku ennalleen

JHL ehdottaa, että varhaiskasvatuslakia nyt uudistettaessa harkittaisiin uudelleen henkilöstörakenteen suhdelukuja koskevaa, nykykirjauksen mukaan vuonna 2030 voimaan astuvaa

säädöstä. Henkilöstömitoituksen osalta kirjaus tulisi palauttaa siihen aiempaan muotoonsa, jossa varhaiskasvatusryhmässä 2/3 henkilöstöstä olisi lastenhoitajia ja –ohjaajia, ja 1/3 varhaiskasvatuksen opettajia. Kompromissina voisi ajatella myös sellaista kirjausta, että 1-3-vuotiaiden ryhmissä suhdeluku olisi entisenkaltainen (kuten yllä), ja 4-6-vuotiaiden ryhmissä taas 2030 -linjauksen mukainen. Näin saataisiin myös varhaiskasvatuksen opettajien resurssia kohdennettua esiopetusikäisten ryhmiin etenkin kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun todennäköisesti vakiintuessa.

Koulutuspolut joustaviksi

Lisäksi JHL haluaa kiinnittää huomion siihen, että erityisesti mikäli 2030 –linjaus päätetään pitää voimassa uudessakin laissa, vielä aiempaakin tärkeämpää on huolehtia alan koulutustarpeista siten, että pätevää ja kelpoista henkilökuntaa saataisiin riittävästi siihen mennessä. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi pitäisi merkittävästi lisätä resursseja lastenhoitajien ja –ohjaajien joustavien koulutuspolkujen rakentamiseen varhaiskasvatuksen opettajiksi. JHL on myös tehnyt aloitteen, jossa ehdotetaan rakennettavaksi uudenlainen AMK-pohjainen ammatillisen vaka-opettajan polku (ei sosionomi), joka avaisi useammalle nyt työttömyysuhan alla olevalle hoitajalle ja ohjaajalle paremmat mahdollisuudet pätevoityä esim. 1-3-vuotiaiden varhaiskasvatuksen opettajaksi.

Henkilöstömitoitus kuntoon

Henkilöstömitoituksesta poikkeaminen on nykyisin puitteissa ollut valitettavan yleistä. Henkilöstön sairauspoissaoloista johtuvat poikkeamat eivät ole lapsen eikä työntekijän edun mukaisia, eikä niiden tule olla lainmukaisia. Lakiesityksen mukaan henkilöstömitoituksesta poikkeaminen ei olisi enää jatkossa mahdollista henkilöstön poissaoloista johtuvista syistä, mitä JHL pitää hyvänä suuntauksena.

JHL kuitenkin kaipaa lakiesitykseen mitoituksen kohdalta vielä tarkennusta siihen, että henkilöstömitoituksen tulisi toteutua de facto siten, että henkilökuntaa on lapsiryhmässä tosiasiallisesti aina lain mukainen määrä. Kun työntekijä varhaiskasvatusyksikössä tekee lapsiryhmän ulkopuolista työtä, ei henkilöä tule laskea mukaan lasten kanssa läsnä olevaan henkilöstöön. Käytännössä varhaiskasvatushenkilöstö tekee suunnittelutyötä 10 h viikossa, mikä tarkoittaa, että lapsiryhmässä on 10 h viikossa läsnä vähemmän aikuisia kuin olisi laillista – eikä aina yhtään kasvatusvastuullista. Toinen samantyyppinen ongelmakohta on aamu ja –iltpäivät, kun työvuorojen pituus ei vastaa lasten yhteenlaskettua hoitoaikaa, ja tuolloinkin saattaa iltpäivällä olla max. 2 aikuista paikalla eikä suhdeluku ole silloin lainmukainen. Lakiesityksessä ei myöskään ole riittävästi huomioitu vuorohoitoa, ja henkilöstön suhdelukujen lainmukaisuutta poikkeavina hoitoaikoina. JHL odottaa lain kirjauksen varmistavan, että henkilökuntaa on tosiasiallisesti lapsiryhmän kanssa läsnä lain mukainen määrä.

Ilmoitusvelvollisuudesta kaikkien etu

Epäkohtiin puuttuminen on hoitohenkilöstön näkökulmasta esimerkiksi varhaiskasvatusyksikön hierarkioiden vuoksi ollut toistaiseksi hankalaa, ja JHL pitää tervetulleena esitystä ilmoitusvelvollisuudesta, jonka mukaan varhaiskasvatuksessa työskentelevillä on lain määrääm

velvollisuus ilmoittaa havaitsemistaan puutteista ja epäkohdista tai niiden uhasta. Myös lapsivaikutusten näkökulmasta on tärkeää, että lapsen, joka ei vielä itse pysty ilmaisemaan puutteita ja laiminlyöntejä, oikeusturva näin parantuu.

JHL toivoo esitykseen tarkennuksia siitä, miten ilmoitusvelvollisuudesta säädettyä turvataan ilmoituksen tehneen henkilön asema työpaikalla. Kuten tähänkin asti, voi ilmoitusvelvollisuus edelleen aiheuttaa kohtuutonta taakkaa yksittäiselle työntekijälle, etenkin mikäli ilmoitusta ei voi tehdä anonyymisti ja nimettömänä. Työnantajan ilmiantaminen voi vaikeuttaa työntekijän asemaa työpaikalla eikä työntekijän suojaamiseen liittyvät toimenpiteet käy riittävästi ilmi esityksessä. Esitykseen tulisi kirjata tarkemmin ne keinot, joilla aidosti varmistetaan, että työntekijän on turvallista nostaa esiin epäkohtia ja puutteita. Tärkeää on myös selkeyttää, mitä seurauksia työntekijälle on, mikäli hän ei ilmoita huomaamistaan virheistä. Tämä selkeytys on tärkeä niin työntekijälle kuin työnantajallekin. Lain tulee varmistaa, ettei ilmoitusvelvollisuutensa täyttävälle koidu sanktioita tai muuta haittaa.

Erityisestä tuesta tarvitaan selkeämpi kirjaus

Varhaiskasvatuksen laadun ja henkilöstön jaksamisen vuoksi laissa olisi tarkennettava lapsen lainmukaista oikeutta saada tarvitsemansa tuki varhaiskasvatuksessa. Hallitusohjelman mukaisen kehittämistyön lähtökohtana tulee olla lapsen oikeus oikea-aikaiseen, riittävään ja tarkoituksenmukaiseen tukeen. Etenkin erityistä tukea tarvitsevien lasten osalta esitystä tulisi täsmentää. Käytännön tasolla varhaiskasvatusyksiköissä on muodostunut ongelmaksi se, että erityistä tukea tarvitsevat lapset sijoitetaan isoihin ryhmiin, mutta tuki ei välttämättä seuraa mukana tarvittavalla tavalla. Puutteellisesti toteutettuna inkluusio paitsi kuormittaa henkilöstöä, on myös valitettavan usein pois muulta lapsiryhmältä. Tällä hetkellä säädökset antavat kunnille ja varhaiskasvatusyksiköille mahdollisuuden tulkita lain määritelmän hyvin omaehtoisesti. Näin ollen on tuen toteutumisessa suuria alueellisia eroja, mikä asettaa lapset eriarvoiseen asemaan. Varhaiskasvatuslakiin tulisi kirjata selkeästi ja sitovasti säädökset lapsen tarvitseman tuen järjestämisestä varhaiskasvatuksessa.

Lisätietoja:

Hanna Takolander

koulutuspoliittinen asiantuntija

hanna.takolander@jhl.fi

puh. 044 075 0850

Ehrnsten Lena
Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry